

най спадчынай: стваральнымі ідэямі, цікавымі рамёснымі вырабамі, выдатнымі помнікамі, рэлігійнымі і свецкімі святынямі, цудоўнай вуснай творчасцю і народнымі звычаямі, паданнямі, міфамі, легендамі, песнямі і танцамі. Гэта спадчына ўяўляе творчую душу народа, выснову яго сучасных і будучых дасягненняў.

Набіраючае сёння сілу культурнае адраджэнне на Беларусі мае сваёй мэтай не толькі адраджэнне ў поўным аб'ёме яе тысячагадовай культуры, але і больш прадуктыўную, на базе адраджанай культуры, поўнамерную адукацыю ўсяго народа, што з'яўляецца, мабыць, галоўнай умовай і гарантам умацавання дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі і яе ўваходжання ў сусветную цывілізацыю народаў.

Па-другое, вывучэнне гістарычных і сучасных культур іншых краін. XX стагоддзе, асабліва яго апошнія дзесяцігоддзі, адзначаны ўсведамленнем, якое мае характар адкрыцця, што ў гісторыі кожнай краіны і кожнага народа можна знайсці свайго Арыстоцеля і Канфуцыя, Лютэра і Дантэ, Уільяма Шэкспіра і Міколу Гусоўскага, Джорджа Байрана і Максіма Багдановіча, Бертрана Рассэла і Францішка Скарыну.

Лякуючы сучасным дасягненням тэхнікі ўпершыню ў гісторыі чалавечтва створаны такія сродкі масавай камунікацыі і інфармацыі і ў такой якасці і колькасці (у першую чаргу кнігі, фільмы, магнітафонныя запісы, дыяпазітывы і тэлепраграмы), якія могуць данесці культуру кожнай краіны да кожнага чалавека, да кожнага вучня і студэнта. У гэтай сувязі надзвычай важным, на наш погляд, з'яўляецца стварэнне нацыянальнай вучэбнай праграмы адукацыі ў галіне культуры, якая магла б быць узятая за аснову ўсімі навучальнымі і асветніцкімі ўстановамі рэспублікі і стала неаддзяльным часткай у будучай нацыянальнай сістэме адукацыі ўвогуле. Ужо існуе мноства матэрыялаў для такой праграмы: запісы народнай музыкі і ўзораў вуснай народнай творчасці, паданняў і міфаў, легенд і казак, дыяпазітываў, дзякуючы якім мы можам пазнаёміцца з помнікамі мастацтва і архітэктуры, творамі свецкіх і рэлігійных мысліцеляў, рэцэптамі слабурых нацыянальных страў. Ёсць вельмі цікавыя фільмы аб унікальных танцах і народных звычаях. Праблема заключаецца ў тым, што ўсе гэтыя матэрыялы ў значнай ступені або недаступны масам, або прызначаны выключна спецыялістам. Іх неабходна як мага хутчэй "пусціць" у народ. Нацыянальная навучальная праграма адукацыі ў галіне культуры

павінна спалучацца з міжнароднай навучальнай праграмай адукацыі ў галіне культуры, стварэнне якой трэба паскорыць і якую ўмоўна можна было б назваць "Культуры свету".

І, нарэшце, па-трэцяе, адукацыя ў галіне культуры развівае цікавасць і творчы здольнасці чалавека. Пазнаючы таймы працэсу, які патрабуе пошуку, самаадрачэння, рызыкі і адкрыцця, чалавек вучыцца да ўсяго падыходзіць творчы і вынаходліва. Культурная адукацыя павінна займаць цэнтральнае месца ў адукацыі яшчэ і таму, што сістэмнае вывучэнне мастацтва, архітэктуры, літаратуры, філасофіі, этыкі, рэлігіі і народных рамёстваў фарміруе асобу. Таму вывучэнне гэтых навук, а таксама жыцця і творчасці іх лепшых прадстаўнікоў трэба ўводзіць пачынаючы, а не абмяжоўваць каледжамі і ліцэямі, куды трапляць нашмат зматэрыялізаваныя "выбраныя". На жаль, абазначыўшыся ў апошні час тэндэнцыя на элітнасць адукацыі можа нанесці незаменныя страты інтэлектуальнаму і духоўнаму патэнцыялу рэспублікі.

Засвойваючы культуру сваёй краіны і культуры іншых народаў, вучні і студэнты змогуць выпрацаваць у сабе як пэўнае разуменне свету, так і глыбокую свядомасць. Гэта дазволіць не толькі пераадолець укараненыя цыпер вузкаспецыялізаваны і прагматычны падыход да адукацыі, прытупляючы нашы пачуцці і інтарэсы да творчасці і пазнання, але і даламога навучэнцам набыць жывую цікавасць да навучання, самаадукацыі, усведоміць неабходнасць уважлівых адносін да каштоўнасцей і праў іншых народаў, без чаго немагчыма пакончыць назаўсёды ў свеце з расізмам і нацыяналізмам, варварствам і насілле, стаць сапраўды свядомым і развітым чалавекам.

Зубра А.С.,
канд.філас.наук,
дацэнт

ПЕДАГАГІЧНАЯ КУЛЬТУРА ВЫКЛАДЧЫКА УНІВЕРСИТЭТА

Вывучэнне педагагічнай культуры як асаблівага феномена абумоўлена спецыфікай педагагічнай дзейнасці і бесперапынным павышэннем патрабавання да асобы выкладчыка.

Набыццё Беларускай незалежнасці ставіць перад намі пытанне: "З чаго пачынаць яе адраджэнне?" Адказ напрашваецца сам сабой: з кансервацыі свядомасці і культуры. А гэта, у сваю чаргу, патрабуе перабудовы вышэйшай школы. У сувязі з гэтым асабліва ўвага надаецца паглыбленню ведаў і развіццю навыкаў і ўменняў, станаўленню чалавеча, асобы, грамадзяніна і на іх падставе спецыяліста. Адсюль - вышэйшы сэнс знаходжання студэнта на ўніверсітэце: максімальнае развіццё здольнасцей, дасягненне вышэйшай ступені выхаванасці, якія праяўляюцца ў рэальных паводзінах і дзеяннях, і асабліва развіццё здольнасці да самаадукацыі.

Рух у азначаным накірунку патрабуе прышывовага змянення самой сутнасці мадэлі вучэбнага працэсу. Студэнт будзе вучыцца сам. І ў першаю чаргу такія змены мусяць закрануць існуючыя ўзаемаадносіны "выкладчык - студэнт". Справа ў тым, што вышэйшая школа пераходзіць да шматузроўневай адукацыі. Першы ўзровень - пачатковая (няпоўная) вышэйшая адукацыя, якая ахоплівае першыя два гады навучання з атрыманнем сертыфіката. Другі ўзровень поўнай вышэйшай адукацыі прадугледжвае адначасовае паглыбленне і пашырэнне аб'ёму сістэматызаваных ведаў і прафесійную падрыхтоўку. Тэрмін навучання 2-3 гады. На другі ўзровень студэнты будуць залічвацца па выніках экзаменацыйных адзнак, атрыманых за першыя два гады. Пасля паспяховага заканчэння другога ўзроўню адукацыі выпускнікі атрымліваюць кваліфікацыйную ступень бакалаўра.

Для выпускнікоў, якія закончылі другі ўзровень навучання з выдатнымі адзнакамі і праявілі схільнасць да навукова-даследчай работы, прадугледжаны трэці ўзровень пашыранай вышэйшай адукацыі - магістратура. На гэтым узроўні вучоба будзе ажыццяўляцца пад індыўідуальным кіраўніцтвам прафесара або дацэнта і будзе ўключашь выкананне кваліфікацыйнай работы, падрыхтоўку і здачу іспытаў кандыдацкага мінімуму. Кваліфікацыйная ступень магістра дае права для паступлення ў аспірантуру і замяшчэння пасады асістэнта ў вышэйшай школе.

Вось чаму цяперашнюю схему "выкладчык-перадатчык ведаў, студэнт - запамінальнае прыстасаванне" трэба замяніць дынамічным супрацоўніцтвам, дзе выкладчык - арганізатар і кіраўнік дзейнасці студэнта ў яго самаразвіцці. Такім чынам, студэнт з аб'екта навучання перат-

вараецца ў суб'ект адукацыі, і яго погляд на выкладчыка змяняецца.

Вось некаторыя думкі студэнтаў:

-- У выкладчыка павінен быць багаты ўнутраны свет, дабразычлівы тон гутаркі.

-- Выкладчык павінен выклікаць прыхільнасць да сябе, быць прыязным.

-- Яму набытна ўменне абудзіць у студэнтаў патрэбнасць у ведах.

-- У выкладчыка павінны быць захопленасць справай, здольнасць уцягнуць навучэнцаў у працу, інтэлігентнасць, эрудыцыя, воля, патрабавальнасць да сябе і студэнтаў.

Вось думкі выкладчыкаў:

-- Педагагічная культура - гэта веды, уменні і навыкі выкладчыка, якія садзейнічаюць высокай эфектыўнасці і якасці вучэбнай работы са студэнтамі.

-- Да педагагічнай культуры адносяцца знешні выгляд, уменне трымаць сябе, сцісла і дакладна выказаць свае думкі.

-- Педагагічная культура ўключае маральныя якасці інтэлігентнасць, эрудыцыю, веданне прадмета, здольнасць да творчасці, навукі, культуру паводзін, працу над сабой і інш.

Даследаванне педагагічнай дзейнасці лепшых педагогаў, вопыту аўтарытэтных выкладчыкаў вышэйшай школы дазваляе зрабіць шэраг тэарэтычных і практычных абагульненняў адносна складу кампанентаў педагагічнай культуры і шляху яе развіцця.

Педагагічная культура - гэта сінтэз шматлікіх кампанентаў, дасведзеных да вышэйшага ўзроўню. Схематычна іх можна паказаць так:

Кожны кампанент мае сваю складаную структуру. Прафесія выкладчыка складаная і цудоўная, а іншы раз пакутная. Педагогам заўсёды цяжка. Асабліва тым, хто сістэматычна імкнецца да самадасканаласці.